

По въпросите, поставени
в Тълкувателно дело № 3/2022 г.
на ОСГТК на ВКС

On the Questions Incorporated
in Interpretative Case № 3/2022 of the General
Assembly of the Civil and Commercial Collegiums
of the Supreme Cassation Court

Траян Косев¹

Summary

The article examines the questions that the Supreme Court of Cassation should answer in its interpretative case № 3/2022. The case was started by the General Assembly of the Civil and Commercial Collegiums of the court, in connection with controversially resolved disputes by the Bulgarian courts, in cases of an illegal use of an object of copyright, the holder of which is a person with a habitual residence outside the territory of Bulgaria. The article examines the questions in depth and based on the analysis, provides suggestions for an answer.

¹ Траян Косев е докторант в катедра „Частноправни науки“ на УНСС, e-mail: t.kosev@kgk.bg; Trayan Kosev is a JD candidate at the Department of Private Law, e-mail: t.kosev@kgk.bg

Key Words

Copyright; Use of Copyright Objects; Copyright Claims; Copyright Infringement; Applicable law in Copyright Disputes; Moral Damages in Copyright Claims; Interpretive Judgment; International Copyright Protection

С напредване на технологиите и глобализацията, прескачането на териториалните граници, в случаите на използване на обекти на авторско право, е все по-често срещана хипотеза. Такова използване на обекти на авторското право при наличие на международен елемент често се среща в условията на цифровата среда (онлайн и груг тип мрежу)². Всичко това логично води до въпроси, свързани със закрилата на субективните права, които носителите на авторско право имат. Именно във връзка с увеличения брой съдебни спорове, при които се търси закрила на авторски права, чиито носители са субекти на авторското право са с различна държава по пребиваване и формиралата се противоречива съдебна практика, Върховният касационен съд (ВКС) е образувал тълкувателно дело, като е поставил въпросите, посочени тук³.

1. В случаите, когато държавата, в която е извършено нарушението на авторско право, е различна от държавата по пребиваване на автора, кой е водещият пазар за ценообразуване при определяне размера на претърпените имуществени вреди под форма на пропуснато лицензионно възнаграждение, които подлежат на обезщетение по силата на чл. 95 от ЗАПСП?

2. Дължимото по сила на чл. 95, ал. 2 ЗАПСП обезщетение за вреди включва ли право на обезщетение за направени извънсъдебни разноски за адвокат с оглед постигане на споразумение при нарушение на авторско право?

² P. Goldstein. and P. Bernt Hugenholtz, *International Copyright, Principles, Law and Practice*, Oxford. Oxford University Press, 2019, p. 312 – 315.

³ Тълкувателно дело № 3/2022 год. по описа на ВКС – гражданска и търговска колегии, за приемане на тълкувателно решение.

3. При определяне на справедливото обезщетение за нарушение на авторско право следва ли да се доказват претърпените неимуществени вреди в следствие на това нарушение, или обезщетение на автора за неимуществени вреди се дължи винаги при доказано нарушение на авторско право?

Последователно ще се разгледат основните аргументи относно отговорите, които следва да бъдат възприети, спрямо поставените въпроси. Изложеното тук е мнение на автора и е възможно да бъде в противовес с разбиранията на ВКС⁴.

Отговорът на първия поставен въпрос изисква да се анализира правото на обезщетение вследствие на нарушено авторско право, като се вземе предвид характерът на отговорността за нарушения на авторско право, както и наличието на международен елемент. Особената хипотеза, при която гържавата по пребиваване на автора е различна от гържавата, където е извършено нарушението, изисква анализът относно дължимото обезщетение да вземе предвид и международната конвенционна уредба, приложима на територията на Република България.

Съдебната практика е раздвоена, като част от съдебните състави приемат, че размерът на обезщетението следва да бъде съобразен с цените по обичайното местопребиваване на увреденото лице⁵, а други съдебни състави намират за правилно размерът на пропуснатите ползи да бъдат съобразен с обичайните лицензионни възнаграждения, които увреденото лице би получило в гържавата по местоизвършване на нарушението⁶.

⁴ Основните постановки в настоящата статия, са представени от автора пред катедра „Частноправни науки“ на УНСС, която ги е възприела като правилни и е изпратила становище до ВКС по т. г. № 3/2022 г.

⁵ Решение № 547 от 03.06.2019 г. по в. т. г. № 5913/2018 г. на Апелативен съд – София, ТО, 6 състав, Решение № 1705 от 07.08.2019 г. по в. т. г. № 1692/2019 г. на Апелативен съд – София, ТО, 13 състав, Решение № 55 от 27.01.2022 г. по в. т. г. № 922/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 6 състав, Решение № 56 от 27.01.2022 г. по в. т. г. № 1085/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 6 състав, Решение № 88 от 15.06.2022 г. по в. гр. г. № 168/2022 г. на Апелативен съд – Пловдив, ГО, 1 състав.

⁶ Решение № 420 от 07.07.2021 г. по в. т. г. № 507/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 11 състав, Решение № 631 от 25.10.2021 г. по в. т. г. №

1. На първо място следва да бъде съобразено, че отговорността за нарушено авторско право е особен вид деликтна отговорност⁷. В обезщетението по чл. 95 се включват всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от нарушението⁸. Това включва както имуществените вреди – загуби и пропуснати ползи, така и неимуществените вреди, които са претърпени от автора на обекта – предмет на извършеното нарушение. В тази връзка, за да бъде уважен иск по чл. 95 от ЗАПСП, следва да е изпълнен съставът на деликтната отговорност във връзка с нарушено авторско право. Препоставките, които следва да са изпълнени в такава хипотеза, са следните:

- (i) да съществува обект на авторско право – произведение, подлежащ на закрила по смисъла на ЗАПСП;
- (ii) ищецът да е носител на авторското право или да е придобил изключително право за използване на произведение, което се твърди, че е неправомерно използвано;
- (iii) срокът на закрила на авторското право върху произведението да не е изтекъл;
- (iv) ответникът да използва или да е използвал неправомерно произведението, обект на авторско право;
- (v) неправомерното използване да е довело до вреди, които са пряка и непосредствена последица от нарушението.

559/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 741 от 01.12.2021 г. по в. т. г. № 913/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 394 от 10.06.2022 г. по в. т. г. № 1087/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 395 от 10.06.2022 г. по в. т. г. № 73/2022 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 453 от 30.06.2022 г. по в. т. г. № 1092/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 9 състав, Решение № 447 от 05.07.2022 г. по в. т. г. № 524/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 13 състав.

⁷ Г. Саракинов. *Авторско право и сродните му права в Република България*. София, СИБИ, 2013, с. 301.

⁸ Закон за авторското право и сродните му права (Обн., ДВ, бр. 56 от 29 юни 1993 г., чл. 95, ал. 2).

2. На следващо място следва да бъде отчетен характерът на търсено обезщетение за пропуснато лицензионно възнаграждение. „Лицензионно възнаграждение“ не е термин, който е дефиниран в ЗАПСП. Под това наименование в утвърденото в практиката и търговските обичаи се разбира най-общо възнаграждение за ползване на обект на интелектуална собственост, в случая на авторско право, а именно произведение. Заявената претенция за пропуснато лицензионно възнаграждение би се определила като „претенция за пропуснати ползи“. Като вреда, възникнала от делкт пропуснатите ползи, следва да бъдат доказани със сигурност⁹. Като вид имуществена вреда пропуснатата полза следва да бъде реална и по отношение на нея да може да се изведе абсолютна сигурност по отношение на увеличаването на имуществото на увреденото лице, в случай че деянието не би било извършено. По отношение на размера на обезщетението за пропуснати ползи, същото следва да бъде отражение на сигурността на обогатяването на имуществото на носителя на авторско право, в случай че правата му не биха били нарушени.

3. За да може да се даде най-точен отговор на поставения въпрос, е необходимо да се отчете и наличието на международен елемент в едно хипотетично правоотношение, инкорпорирано в така поставения въпрос. Както в повечето от съдебните решения в българската съдебна практика правилно е посочено, че приложение намира чл. 71 от Кодекса за международното частно право¹⁰. Тази разпоредба съответства на чл. 6 *bis*, ал. 3¹¹ от ратифицираната от България Конвенция за закрила на литературните и художествени произведения, рамкиращ основния принцип, че средствата за защита на носителите на авторски права се предоставят според законодателството на държавата, в която се търси тази закрила.

⁹ Тълкувателно решение № 3/2021 г. по т. г. № 3/2021 г. на ОСГТК на ВКС.

¹⁰ Кодекс за международното частно право, чл. 71.

¹¹ Конвенция за закрила на литературните и художествени произведения, Ратифицирана с Указ № 1389 на Държавния съвет от 29.06.1974 г. – ДВ, бр. 53 от 6.07.1974 г., Парижката редакция на Конвенцията. Измененията на Парижкия акт са ратифицирани с Указ № 1887 на Държавния съвет от 18.09.1980 г. – ДВ, бр. 76 от 30.09.1980 г.

Това уточнение е важно с оглед на факта, че „авторскоправният деликт“ засяга винаги нарушени права върху нематериални блага, които могат да бъдат използвани неограничен брой пъти от неограничен брой субекти във всеки момент (т.нар. свойство убиквитет на обектите на интелектуална собственост)¹². В тази светлина предвид спецификите при закрилата предоставяна от националните законодателства към днешна дата развитието на правото в областта на интелектуалната собственост е възприело подход, при който, ако се търси закрила за определена територия, тя следва да се търси въз основа на предоставените способи в рамките на действащите закони на територията, където се търси закрила. Тоест приложимото право е това на правото на гържавата на закрилата – *lex loci protectionis*. Определящ е не законът на гържавата по местопребиваване, а законът на гържавата, в която се тържи, че е извършено нарушение¹³. Един от основните аргументи, на база на които се дава предпочитание на правото на гържавата на закрила пред правото на произхода – *lex loci originis*, е фактът, че не може към ползвателите да се поставя изискване във всеки отделен случай да извършват преценка коя е гържавата по произход.

4. Освен посоченото по-горе следва да се отбележи, че по отношение на обектите на авторско право, приложение намира принципът на териториално действие на закрилата. Основното му отражение е, че закрилата върху обекта на авторско право се предоставя в рамките на определена територия¹⁴. Така например с възникването на един обект на авторско право за автора му се появява цялата палитра от правомощия, включени в имущественото авторско право на ползване.

¹² Б. Негелчева. *Право на интелектуалната собственост*. София, РОК, 2002, с. 8.

¹³ Goldstein (2019), p. 130.

¹⁴ L. Lundstedt. *Territoriality in Intellectual Property Law*. Stockholm, Stockholm University, 2016, p. 91.

Тя обаче е ограничена/затворена в рамките на територията на държавата, чиято нормативна уредба регулира възникването на обекта на авторско право и предоставената закрила. На следващо място следва да се вземе предвид, че закрилата, която се дава на различните територии, може да се различава значително¹⁵. Това оставя отпечатък не само върху възможностите за търсене и реализиране на защита, но и върху формирането и на различни обекти на авторско право. Тази присъща териториалност следва да намери приложение и при определяне на размера на обезщетението. Държавата, в която се търси закрила, е тази, в която се е осъществило нарушението, съответно нейният пазар е този, който е най-близък до деликта.

5. Всичко изложено е от значение за отговора на поставения първи въпрос, защото, търсейки закрила на територията на Република България за нарушение, което е извършено в рамките на същата тази територия, би следвало в унисон с принципите на правото на интелектуална собственост да се вземе предвид пазарната стойност за лицензионни възнаграждения, обичайна за територията, на която се търси закрила.

6. В допълнение следва да се посочи, че като аргумент в съдебните решения, възприемащи тезата, че водещият пазар за ценообразуване при определяне размера на претърпените имуществени вреди е този на местопребиваване на автора, се посочва, че следва да се вземе предвид цената, на която авторът би продал, а не на която ответникът по делото би купил. Изтъква се и че по този начин нарушителят на авторско право се облагодетелства, като си спестява част от дължимото възнаграждение, ако се беше стигнало до реално заплащане на лицензионно възнаграждение. Да се възприеме този подход би означавало да се приеме, че единственото възможно уговорено лицензионно възнаграждение би било това, изчислено въз основа на пазара за територия, за която не се търси закрила в конкретния случай. Нещо повече – по този

¹⁵ C. Colstone. *Principles of Intellectual Property Law*. London, Cavendish Publishing, 1999, p. 12.

начин ще се даде превес на определящия фактор – местопребиваване на автора. Това би означавало, че съдът при преценката си следва да се ръководи от пазар, който е обвързан не с мястото, на което е осъществено неправомерно ползване на произведението, а с мястото, с което субектът, носител на авторско право, има по-тясна връзка. Такъв подход би могъл да доведе и до хипотеза, при която на автора следва да се заплати по-малко възнаграждение, в случаите, в които вземането на стандартните стойности на пазара по местопребиваване на автора би довело до по-малка стойност на възнаграждението, сравнено с пазара на местонарушението. Именно поради това местопребиваването не би следвало да е определящ фактор при изчисляване на дължимото обезщетение за пропуснати ползи по чл. 95 от ЗАПСП.

7. Не на последно място следва да се отбележи, че така поставеният въпрос засяга генерално нарушения на авторски права спрямо всякакви обекти на авторското право. В различните държави различен вид обекти на авторско право биха могли да имат различна стойност. В този смисъл да се взема предвид средна пазарна цена по пазар на местопребиваване на автора би означавало да се търси реална пазарна стойност на пазар, който няма връзка с икономическата реалност в мястото на неправомерно използване. Това би могло да доведе до нелогично и дори несправедливо обезщетение за пропуснати ползи. В допълнение, ако се приеме, че релевантният пазар е този на местопребиваване на автора, то последният ще може да избере такова местопребиваване, което ще му донесе най-голяма икономическа изгода. Това би било в противоречие с обезщетение по чл. 95 от ЗАПСП относно пропуснати ползи, чиято цел е да възстанови реалното възнаграждение, което би било получено, а не избрано от носителя на правото според най-благоприятен за него закон¹⁶.

8. Посоченото в параграфи 3 – 5 от настоящото становище следва да бъде взето предвид и по отношение на факта, че определен обект би могъл да се определи като произведение

¹⁶ Цв. Каменова. *Авторско право. Международно и национално*. София, Институт за правни науки към БАН, 1999, с. 322 – 333.

по смисъла на ЗАПСП, но в същото време може да не се ползва от закрила от авторско право в държавата по местопребиваване на автора¹⁷. В този случай изобщо няма да бъде възможно да се вземе пазарна стойност за лицензионно възнаграждение по местопребиваване на автора, тъй като всяко такова възможно възнаграждение няма да бъде лицензионно, т.е. няма да се дължи за отстъпено право на ползване върху обект на авторско право.

Въз основа на гореизложеното смятам, че следва да бъде възприет такъв отговор на първия, поставен за тълкуване, въпрос.

В случаите, в които държавата, в която е извършено нарушението на авторско право е различна от държавата по пребиваване на автора, водещият пазар за ценообразуване при определяне размера на претърпените имуществени вреди под форма на пропуснато лицензионно възнаграждение, които подлежат на обезщетение по силата на чл. 95 от ЗАПСП, е пазарът на държавата, в която е извършено нарушението.

За да се отговори с точност на втория въпрос, следва внимателно да се изследва какъв е характерът на заплатените извънсъдебни разноски за адвокат с оглед постигане на споразумение при нарушение на авторско право. Съответно дали същите могат да бъдат възприети като имуществена вреда, която следва да бъде репарирана посредством иск на основание чл. 95 от ЗАПСП. Според алинея втора на цитираната разпоредба на обезщетяване подлежат всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от нарушението¹⁸.

Част от съдебната практика приема, че заплащането на адвокатско възнаграждение за постигане на извънсъдебно споразумение по повод нарушено авторско право, се включва в

¹⁷ Например парфюмите могат да се ползват със закрила в Дания (Вж. Kesofa v. Lancôme, Dutch Supreme Court (Hoge Raad) 16 June 2006, Case C04/327HR, [2006] ECDR 26), но не и във Франция (Bsiri-Barbir v. Haarmann & Reimer, Cour de Cassation 13 June 2006, 210 R.I.D.A. 348 (2006)).

¹⁸ ЗАПСП, чл. 95, ал. 2.

обезщетението по чл. 95, ал. 2 от ЗАПСП¹⁹. Друга част приема, че такъв тип разноски за адвокат, не се включват в обезщетението по чл. 95, ал. 2 от ЗАПСП²⁰.

9. Под пряка и непосредствена вреда от нарушението на авторското право, следва да се разбира такова негативно последствие в патримониума на автора, което се дължи изцяло на факта на нарушението и не би възникнало, ако не бе извършено противоправното деяние. Преките и непосредствени вреди са тези вреди, които следват противоправния резултат и които са в причина връзка с деянието, в случая – нарушеното авторско право. Нарушението на авторското право следва да бъде *conditio sine qua non* за настъпилата вреда.

10. Следователно, за да се отговори на поставения въпрос, е необходимо да се извърши преценка дали нарушаването на авторското право води до последица – заплащане на адвокатско възнаграждение с цел доброволно извънсъдебно решаване на спора. С цел пълнота важно е да се отбележи, че в цитираната противоречива съдебна практика се имат предвид об-

¹⁹ Решение № 1705 от 07.08.2019 г. по в. т. г. № 1692/2019 г. на Апелативен съд – София, ТО, 13 състав, Решение № 631 от 25.10.2021 г. по в. т. г. № 559/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 741 от 01.12.2021 г. по в. т. г. № 913/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 55 от 27.01.2022 г. по в. т. г. № 922/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 6 състав, Решение № 56 от 27.01.2022 г. по в. т. г. № 1085/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 6 състав, Решение № 394 от 10.06.2022 г. по в. т. г. № 1087/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 395 от 10.06.2022 г. по в. т. г. № 73/2022 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 447 от 05.07.2022 г. по в. т. г. № 524/2021 на Апелативен съд – София, ТО, 13 състав, Решение № 88 от 15.06.2022 г. по в. гр. г. № 168/2022 г. на Апелативен съд – Пловдив, ГО.

²⁰ Решение № 420 от 07.07.2021 г. по в. т. г. № 507/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 11 състав, Решение № 465 от 24.07.2021 г. по в. т. г. № 2452/2020 г. на Апелативен съд – София, ТО, 5 състав, Решение № 483 от 26.07.2021 г. по в. т. г. № 198/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 3 състав, Решение № 453 от 30.06.2022 г. по в. т. г. № 1092/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 9 състав.

лигационни правоотношения с международен елемент. Ищецът е винаги лице, с обичайно местопребиваване извън територията на Република България. Но поставеният въпрос не се ограничава до тези частни случаи, а засяга генерално хипотезата на заплащане на разноски за адвокат с цел постигане на извънсъдебно споразумение. Това уточнение е важно, защото съдебната практика, която присъжда такъв тип разноски под формата на вреда, посочва като аргумент фактът, че наред с групото адвокатската помощ е необходима на автора, който няма обичайно пребиваване, за да се установи нарушението и да се идентифицира нарушителя.

11. Възможността за уреждане на спор относно авторско право по извънсъдебен ред, не може да бъде отречена за нито един правен субект. Това обаче е възможност и не е задължителна предпоставка за ангажиране на отговорността на нарушителя на авторско право по съдебен ред. Дали ще бъдат направени усилия в посока извънсъдебно уреждане на спор, е изцяло в субективната сфера на носителя на авторското право. Безспорно е, че и без да се търси такова разрешение на спора, на автора е признато право да ангажира отговорността на лицата нарушили авторските му права, като заведе иск за обезщетение. В тази връзка не би могло да се сподели разсъждението, че самото нарушение на авторското право води със себе си като последица заплащане на възнаграждение за адвокат с цел сключване на извънсъдебно споразумение. Тук причинната връзка е обвързана не със самото нарушение на авторското право, а с желанието на автора да достигне бързо и ефективно до търсен резултат.

12. Дори и да се вземе предвид частната хипотеза с особеното качество на автора – лице с обичайно пребиваване извън територията на Република България, това не би обосновало приравняването на заплащането адвокатско възнаграждение като имуществена вреда. По отношение на затрудненото положение относно установяването на обстоятелства около нарушението трябва да се посочи, че както процесуалният

закон²¹, така и ЗАПСП²², предоставят достатъчно механизми за обезпечаване на доказателства с оглед доказване на обстоятелствата около твърдяното нарушение. Нещо повече – разноските, направени в тези производства, се взимат предвид от съда и могат да бъдат поискани за присъждане от автора в исковия процес. Именно присъждането на разноски е редът, по който заплатеното адвокатско възнаграждение следва да бъде търсено от изправната страна по спора, в случая – авторът, чиито права са нарушени.

13. Ако се приеме, че заплатено възнаграждение с оглед постигане на евентуално извънсъдебно споразумение се включва в обезщетението по чл. 95, ал. 2 от ЗАПСП, това би означавало, че във всеки случай на нарушено авторско право, платен адвокатски хонорар ще може да се търси като вреда извън предвидения механизъм за присъждане на разноски по чл. 78 от ГПК. Освен всичко останало по отношение на платените разноски за заплатено адвокатско възнаграждение в ГПК е предвидена възможност за тяхното намаление в случай на прекомерност²³. В случай че определен адвокатски хонорар бъде приет за пряка и непосредствена вреда, за ответника няма да има механизъм, по който да се възрази за прекомерния размер на адвокатското възнаграждение. Възражение ще може евентуално да се направи единствено по отношение на размера на имуществената вреда, което по същество противоречи на основното разбиране за репарирание на заплатени разноски за адвокат, така както е залегнало в процесуалния закон. Отговорността за разноски в гражданския процес е вид безвиновна деликтна отговорност²⁴. Да се приеме, че обезщетението по чл. 95, ал. 2 включва в себе си същата отговорност, но поставена вън от материалното правоотношение в процеса, би означавало да се приеме, че по принцип всяко заплатено възнаграждение на адвокат с оглед постигане на спо-

²¹ Граждански процесуален кодекс (ГПК), чл. 207.

²² ЗАПСП, чл. 95g – чл. 96a.

²³ ГПК, чл. 78, ал. 5.

²⁴ Тълкувателно решение № 1 от 11.12.2018 г. по тълк. г. № 1 / 2017 г. на ОСГК на ВКС.

разумен извънсъдебния процес представлява пряка и непосредствена вреда в причинна връзка с неправомерното деяние в случай на деликтна отговорност. Обемът на усилията на субектите по деликтно правоотношение за сключване на извънсъдебно споразумение зависи изцяло от съответната воля на всяка от страните по правоотношението. Така например автор, чието авторско право е било нарушено, може да заплати възнаграждение на адвокат, който от своя страна да отправи предложение за сключване на извънсъдебно споразумение на нарушителя на авторското право. Съдържанието на това предложение може да бъде всякакво, в това число отявлено икономически неизгодно за неговия адресат. Това би могло да доведе до хипотеза, при която отказът на нарушителя да сключи извънсъдебно споразумение. Това автоматично ще доведе до имуществена вреда за автора по отношение на заплатеното адвокатско възнаграждение във времето на производството. Такова разбиране би довело до състояние авторът да получи свърхзащита, която би могла да граничи с неоснователно обогатяване.

Във основа на гореизложеното за правилен би следвало да се приеме такъв отговор на втория поставен за тълкуване въпрос.

Дължимото по сила на чл. 95, ал. 2 ЗАПСИ обезщетение за вреди не включва право на обезщетение за направени извънсъдебни разноски за адвокат с оглед постигане на споразумение при нарушение на авторско право.

Поставеният трети въпрос изисква да бъде разгледано преди всичко самото съдържание на авторското право. За да може да се извърши преценка дали неимуществените вреди следва да бъдат доказвани или винаги са факт. Щом е налице нарушение на авторско право, трябва да се вземе предвид особената връзка между субект и обект – авторът и авторското право.

Една част от съдебната практика приема, че дори по делото да не бъдат събрани доказателства за реално претърпените от ищеца неимуществени вреди, следва да се приеме за установено, че са настъпили обичайните такива, които не се нуждаят от доказване, защото настъпват винаги, когато

авторското право на автора е нарушено²⁵. Друга част от съдебната практика е на противоположното мнение, че неимуществените вреди във всеки случай подлежат на доказване²⁶.

14. Както беше посочено (§1, §9), обезщетението по чл. 95 от ЗАПСП включва всички имуществени и неимуществени вреди. Широко разпространено е разбирането, че неимуществените вреди по принцип касаят засягането на права, които са нематериални блага (име, чест, здраве, живот)²⁷. Неимуществените вреди винаги се свеждат до неблагоприятни последици от засягане на предмета на субективни права.

15. В българската доктрина е утвърдено разбирането, че обектите на гражданското правоотношение могат да бъдат категоризирани в четири отделни групи – (i) вещи, (ii) имущество, (iii) действия, (iv) нематериални блага. Авторските права спадат към нематериални блага. Те нямат материален субстрат²⁸. Авторското право е особен вид нематериално благо, което винаги е резултат от творческа дейност²⁹. Само на база казаното дотук може да се направи логичен извод, че

²⁵ Решение № 420 от 07.07.2021 г. по в. т. г. № 507/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 11 състав, Решение № 631 от 25.10.2021 г. по в. т. г. № 559/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 741 от 01.12.2021 г. по в. т. г. № 913/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 394 от 10.06.2022 г. по в. т. г. № 1087/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 395 от 10.06.2022 г. по в. т. г. № 73/2022 г. на Апелативен съд – София, ТО, 15 състав, Решение № 447 от 05.07.2022 г. по в. т. г. № 524/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 13 състав, Решение № 260001 от 11.01.2021 г. по в. гр. г. № 458/2020 г. на Апелативен съд – Пловдив, ГО, 3 състав, Решение № 88 от 15.06.2022 г. по в. гр. г. № 168/2022 г. на Апелативен съд – Пловдив, ГО, 1 състав.

²⁶ Решение № 1896 от 18.07.2018 г. по в. т. г. № 1140/2018 г. на Апелативен съд – София, ТО, 6 състав, Решение № 55 от 27.01.2022 г. по в. т. г. № 922/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 6 състав, Решение № 56 от 27.01.2022 г. по в. т. г. № 1085/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 6 състав, Решение № 453 от 30.06.2022 г. по в. т. г. № 1092/2021 г. на Апелативен съд – София, ТО, 9 състав.

²⁷ А. Калайджиев. *Облигационно право. Обща част*. София, Сиби, 2016, с. 433.

²⁸ Ж. Драганов. *Обекти на интелектуална собственост*. София, Сиби, 2016, с. 57.

²⁹ ЗАПСП, чл. 3, ал. 1.

нарушеното авторско право само по себе си винаги е нарушение на неимууществено благо.

16. Самото съдържание на авторското право определя две групи права – имуществени и неимуществени, които съдържат в себе си редица различни по вид правомощия. Неимуществените права са тясно свързани с личността на автора. Тази тясна връзка е толкова силно изразена, че законодателят дори е предвидил, че някои от тези неимуществени права не могат да бъдат отстъпвани на трети лица от автора³⁰. С нарушаването на авторското право обикновено винаги се засягат неимуществените права на авторите. Дори да е нарушено имуществено авторско право, то във всеки случай обектът на деликтната отговорност ще бъде нематериално благо – авторското право. От своя страна предвид връзката между автор – обект на авторско право, нарушението на авторското право ще нанесе вреда и от неимуществен характер на автора.

17. При положение че ЗАПСП включва в авторското право специални категории неимуществени правомощия, логично е да се твърди, че нарушено авторско право засяга пряко личната/неимуществена сфера на автора. Да се доказват неприятни психологически изживявания от страна на автора при нарушено авторско право означава да се постави под въпрос дали следва да се обезщети нарушено неимуществено авторско право на автора. А както стана ясно, ЗАПСП ясно показва, че тези права съществуват и такова обезщетение се дължи *ex lege*. Всяко нарушение на авторското право рефлектира в личната сфера на автора, нарушавайки законоустановените му права.

18. За да може изобщо да се говори за закрила върху произведение, следва да е налице една от основните предпоставки за определяне на обект като произведение – наличието на творческа дейност. Творческата дейност не е легално дефинирано понятие. Тя се свежда до особен вид интелектуална

³⁰ ЗАПСП, чл. 16.

гейност, присъща само на човека³¹. Следователно, без да се търсят точните рамки на понятието „творческа дейност“, с убеденост може да се заключи, че това е винаги някакво умствено/интелектуално усилие, плод на съзнанието на физическо лице. Без значение е дали се отнася до художествен или научен авторски резултат, последният винаги е следствие от творчество, проявено от автора. Обектът на авторското право е външен израз на вътрешния свят на автора. Това означава, че всяко посегателство върху правата на автора по отношение на закривания обект, всъщност нанася вреда и върху неумушествената сфера на автора. Именно това репарира обезщетението за претърпени неумушествените вреди.

19. Общото правило за присъденото обезщетение по отношение на претърпените неумушествените вреди, е че то се определя от съда по справедливост³².

20. Член 95а от ЗАПСП определя граници на размера на обезщетението тогава, когато искът по чл. 95 от ЗАПСП е доказан по основание, но няма данни за неговия размер. Тази разпоредба е допълнителен аргумент в полза на тезата, че неумушествените вреди не следва да се доказват. Законодателят е предвидил, че дори да не може се изчисли някакъв точно остойностен размер на претърпените вреди, самият факт на нарушеното авторско право е достатъчен, за да се присъди обезщетение в посочените граници.

21. Сложният характер на авторските права изисква специални средства за закрила на тези права. Тази закрила следва да се предостави, като се отчете интересът на автора, но в същото време се търси баланс с правата на ползвателите. Нарушаването на авторското право на автора със сигурност води до неблагоприятни последици за последния. Всяко нарушение на авторско право обаче води след себе си и редица други последици. Неограничените възможности за ползване

³¹ Е.. Лозев. Творческа дейност според Закона за авторското право и сродните му права. *Интелектуална собственост*, 4 (2006), с. 28.

³² Закон за задълженията и договори, чл. 52.

на обектите на авторско право (виж §3) създават среда, в която едно неправомерното използване на обект на авторско право косвено нарушава правата на редица трети лица въвн от правата на автора. В този смисъл да се утвърди разбирането би било в обществен интерес, че нарушаването на авторско право винаги води след себе си нарушение на неимуществените реди на автора, за което се дължи обезщетение. Такова разбиране е в унисон и с целта на закона.

На база изложеното за ВКС би следвало да приеме такъв отговор на третия поставен за тълкуване въпрос.

При определяне на справедливото обезщетение за нарушение на авторско право обезщетение на автора за неимуществени вреди се дължи винаги при доказано нарушение на авторско право.

Цитирани източници

Colstone, C. *Principles of Intellectual Property Law*. London, Cavendish Publishing, 1999.

Goldstein, P., P. Bernt Hugenholtz. *International Copyright, Principles, Law and Practice*, Oxford. Oxford University Press, 2019.

Lundstedt, L. *Territoriality in Intellectual Property Law*, Stockholm, Stockholm University, 2016.

Драганов, Ж. *Обекти на интелектуалната собственост*. София, Сиби, 2016 (Draganov, Zh. *Obekti na intelektualnata sobstvenost*. Sofia, Sibi, 2016).

Калайджиев, А. *Облигационно право. Обща част*. София, Сиби, 2016 (Kalaydzhiev, A. *Obligatsionno pravo. Obshta chast*. Sofia, Sibi, 2016).

Каменова, Цв. *Авторско право. Международно и национално*. София, Институт за правни науки към БАН, 1999 (Kamenova, Tsv. *Avtorsko pravo. Mezhdunarodno i natsionalno*. Sofia, Institut za pravni nauki kam BAN, 1999).

Лозев, Е. *Творческа дейност според Закона за авторското право и сродните му права. Интелектуална собственост*, 4 (2006), с. 27 – 30 (Lozev, E. *Tvorcheska deynost spored Zakona za*

avtorskoto pravo i srodnite mu prava. *Intelektualna sobstvenost*, 4 (2006), s. 27 – 30).

Неделчева, Б. *Право на интелектуалната собственост*. София, Р.О.К., 2002 (Nedelcheva, B. Pravo na intelektualnata sobstvenost. Sofia, R.O.K., 2002).

Саракинов, Г. Авторско право и сродните му права в Република България. София, Сиби, 2013 (Sarakinov, G. Avtorsko pravo i srodnite mu prava v Republika Bulgaria. Sofia, Sibi, 2013).